

УДК 37.011.31:371.14

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.84.1.25>

Матвеева Н. О., Матишак М. В.

РОЗВИТОК ДОШКІЛЬНОЇ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: ЗАСАДНИЧІ ПІДВАЛИНИ

У статті наголошено на потребі розвитку інклюзивної освіти як моделі соціального устрою; проаналізовано нормативно-правове забезпечення інклюзивної освіти в Україні; акцентовано увагу на наукових дослідженнях. Встановлено зміст та напрями реалізації інклюзивного навчання в дошкільній галузі, виокремлено системно-комплексний, особистісно орієнтований та компетентнісний підходи до навчання та виховання дітей дошкільного віку з порушеннями розвитку; виокремлено основні завдання на сучасному етапі. Звернено увагу на пріоритетні напрями, ідеї інклюзивної освіти; розкрито статистичні дані щодо реалізації державної політики України на шляху її розвитку.

Актуалізовано функціонально-змістові характеристики професійної діяльності вихователя закладу дошкільної освіти щодо здійснення інклюзивного навчання та виховання дошкільників; основні її напрями; визначено вимоги щодо адаптації та модифікації навчально-виховного процесу закладу дошкільної освіти до індивідуальних можливостей, потреб, здібностей дошкільників, які мають порушення розвитку.

Встановлено, що організаторські та педагогічні здібності педагога, його вміння та навички реалізації поставлених завдань на практиці, сформована інклюзивна компетентність дозволяють організувати безперешкодне освітнє середовище, у якому успішно розвиватимуться всі без винятку вихованці.

Наголошено на особливостях розвитку дітей дошкільного віку, специфіці здійснення виховного впливу, спрямованості педагогічної дії. Звернено увагу на потребу підвищення професійного рівня педагогів-практиків щодо реалізації поставлених завдань. Встановлено засадничі принципи інклюзивної освіти, форми роботи з дітьми дошкільного віку з різними нозологіями; розкрито найбільш ефективні інклюзивні практики в закладах дошкільної освіти.

Ключові слова: педагогічна майстерність, професіоналізм, інклюзивна освіта, Базовий компонент, стандарти, освітні програми, нормативне забезпечення.

Реформування освітньої галузі в Україні на даному етапі досягло певного щабля, який засвідчує ефективність використаних підходів у професійній підготовці вчителів-практиків, виконання педагогами професійного обов'язку, виокремлення важливих цінностей та пріоритетів. Загальновідомим є поступове зростання кількості освітніх закладів, зокрема й дошкільної освіти, переосмислення змістового наповнення навчально-виховного процесу, прагнення організувати толерантне освітнє середовище. Ці й інші аспекти, з одного боку, свідчать про зміни в суспільному житті й освітній практиці, а з іншого – актуалізують самоцінність особистості, урахування її потреб та запитів, здібностей та можливостей у процесі навчання та виховання.

Особлива увага до дитини, її унікальності й неповторності, прагнення зберегти “світ дитинства” у всіх його проявах для формування гармонійної особистості виступають стрижневими завданнями освіти в Україні на сучасному етапі. На цьому наголошують основні нормативно-правові документи про освіту, а саме: закони України “Про освіту”, “Про дошкільну освіту”, “Про загальну середню освіту”, “Про вищу освіту”, Базовий компонент дошкільної освіти. Розбудова нового демократичного суспільства в державі повинна починатися з освіти, яка здатна продемонструвати кращий взрєць для наслідування в даному напрямі розвитку. Саме тому актуалізуємо основні положення Концепції розвитку інклюзивної освіти, у якій наголошено на потребі включення в освітні заклади дітей із різними нозологіями. Актуальність означеного питання пояснюємо й тим, що розвиток інклюзії в первинній освітній ланці слугуватиме успішній адаптації даної категорії вихованців до навколишнього середовища, однолітків; закладе підґрунтя їх подальшої соціалізації.

Мета статті – розкрити особливості становлення та розвитку інклюзивної освіти в дошкільних закладах.

Аналіз актуалізованих джерел свідчить про те, що до проблеми інклюзивного навчання та виховання неодноразово зверталися науковці й педагоги-практики, психологи, соціологи, намагаючись розкрити найбільш актуальні її аспекти, як-от:

- розвиток інклюзивної освіти (І. Багажнікова, І. Гилевич, Д. Зайцев, В. Засенко, А. Колупаєва, М. Малофєєв, В. Синьов, О. Таранченко, Л. Шипіцина, А. Шевцов, Н. Шматко й інші);
- адаптація та модифікація освітнього середовища, нові підходи до навчання і виховання дітей з порушеннями розвитку (Е. Данілавічюте, І. Демченко, З. Ленів, С. Литовченко, І. Луценко, Н. Софій та інші);
- формування суспільної свідомості, організація демократичного устрою (В. Бойко, В. Золотухін, О. Кондаков);
- підготовка майбутніх вихователів ЗДО до роботи в умовах інклюзії (А. Аніщук, С. Гордієнко, Н. Тарасенко);
- упровадження педагогіки толерантності (Т. Арістова, М. Боритко, А. Козлова, В. Маралов, Г. Палаткіна, В. Сітаров, Ю. Тодорцева);
- толерантність як суспільна цінність (І. Бех, Т. Болотіна, Б. Гершунський, О. Грива, О. Клепцова, І. Крутова, В. Лекторський, П. Степанов);
- використання толерантності у процесі педагогічного впливу та взаємодії (М. Ковальчук, Ю. Тодоровцева);

Особлива увага науковців до означеного питання так само підтверджується постійним зростанням кількості дітей із різними видами порушень, прогалинами й упущеннями в освітній практиці, потребою пошуку нових шляхів реалізації інклюзивного навчання. Це зазначено в законах України “Про дошкільну освіту”, “Про внесення змін до законодавчих актів з питань загальної середньої та дошкільної освіти щодо організації навчально-виховного процесу”, “Про внесення змін до деяких законів України про освіту щодо організації інклюзивного навчання”, постанові “Про невідкладні питання діяльності дошкільних та інтернатних закладів”, наказі “Про затвердження порядку комплектування інклюзивних груп у дошкільних навчальних закладах” тощо. Беручи курс на створення демократичного відкритого середовища в освіті та країні, державна політика суттєво змінилася за останні роки, що засвідчують статистичні дані Міністерства освіти та науки. Так, у 2020/2021 н. р. для дітей з особливими освітніми потребами дошкільного віку створено 4 369 спеціальних груп у 1 630 закладах дошкільної освіти, у яких 61 668 дітей здобувають дошкільну освіту; 3 796 інклюзивних груп у 2 242 закладах, де виховуються 6 849 дітей [8].

Стрижневими ідеями, викладеними в нормативно-правовій базі інклюзивної освіти, нині виступають повага прав, свобод та пріоритетів особистості, дитиноцентризм та самоцінність дитинства, рівність доступу до отримання всіх спектрів послуг (медичні, соціальні, освітні), подолання перешкод на шляху розвитку особистості. Так, відповідно до ст. 3 Закону України “Про освіту”, повинні бути створені рівні умови доступу до отримання освітніх послуг усім громадянам України незалежно від їхнього віку, статусу, статі, стану здоров’я, наявності інвалідності тощо [7]. Даним Законом передбачено таке: “Держава створює умови для здобуття освіти особами з особливими освітніми потребами з урахуванням індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів, а також забезпечує виявлення й усунення факторів, що перешкоджають реалізації прав і задоволенню потреб таких осіб у сфері освіти” [7]. Пропагування ідей рівного доступу до освіти спостерігаємо й у постанові “Про внесення змін до Положення про дошкільний навчальний заклад”: “У складі дошкільних навчальних закладів можуть створюватися спеціальні й інклюзивні групи для розвитку дітей з порушеннями слуху, зору, мови, опорно-рухового апарату, інтелекту, затримкою психічного розвитку. Навчально-виховний процес у спеціальних та інклюзивних групах у дошкільних навчальних закладах здійснюється за спеціальними програмами розвитку дітей та навчально-методичними посібниками, затвердженими в установленому порядку МОН” [6]. Відповідно до основних нормативно-правових документів про освіту в Україні визначено такі її пріоритетні напрями розвитку, як:

- створення безпечного, інклюзивного освітнього середовища в закладах дошкільної освіти;
- забезпечення якісної освіти для дітей дошкільного віку з різними нозологіями з урахуванням їхніх задатків та можливостей, потреб, інтересів;
- збільшення чисельності закладів дошкільної освіти з інклюзивним навчанням;
- збільшення кількості асистентів вихователя в закладах дошкільної освіти; – підвищення кваліфікації педагогічних працівників щодо роботи з дітьми з ООП.

З метою виконання поставлених завдань упродовж 2018–2021 рр. в Україні було створено мережу інклюзивно-ресурсних центрів (далі – ІРЦ), які здійснюють кваліфікований психолого-педагогічний супровід здобувачів дошкільної та шкільної освіти. На допомогу педагогам-практикам розроблено концептуальні положення, викладені в Базовому компоненті дошкільної освіти, що виступає Державним її стандартом. Зокрема, нормативним документом передбачено таке: “Дошкільна освіта є невід’ємним складником та першим рівнем у системі освіти – стартовою платформою особистісного розвитку дитини” [2]. Базовим компонентом дошкільної освіти виокремлено основні напрями підвищення якості дошкільної освіти відповідно до міжнародних стандартів. Визначено вимоги щодо результатів навчання та формування базових компетентностей дітей дошкільного віку за такими напрямками: особистість дитини; дитина в сенсорно-пізнавальному просторі; дитина у природному довкіллі; гра дитини; дитина в соціумі; мовлення дитини; дитина у світі мистецтва.

Нормативно-правове підґрунтя інклюзивної дошкільної освіти акцентує увагу на принципах гуманізму; поваги особистості; самоцінності дитинства; урахуванні задатків та нахилів, індивідуальних анатомо-фізіологічних, психічних, навчальних можливостей вихованців з особливими освітніми потребами. Цінним для нас є віддзеркалення нормативною базою основної мети, завдань, змісту, специфіки процесу формування досвіду вихованців з особливими освітніми потребами шляхом їх участі у різних видах діяльності у ЗДО.

Дошкільний вік оптимальний щодо включення дітей із різними нозологіями до спільної навчальної діяльності з однолітками. У даний період закладається підґрунтя особистості, формується її світогляд, пізнавальні можливості, розширюється досвід [5]. Практика показує, що перебування дітей із порушеннями розвитку у ЗДО є визначальним щодо набуття спеціальних знань, формування вмій і навичок, передусім самообслуговування, комунікації, взаємодії, самореалізації власних потреб тощо [1; 2]. Інтенсивний розвиток психічних функцій та якостей дітей дошкільного віку зумовлює подальшу їх поведінку щодо себе, ровесників, дорослих, навколишнього світу.

Наше дослідження показало, що включення дошкільників із порушеннями розвитку у ЗДО відбувається не лише у формі участі у прогулянках, святах, ранках, іграх або екскурсіях поряд з іншими дітьми, а й передбачає дотримання низки вимог щодо адаптації та модифікації освітнього середовища (належний догляд упродовж дня та дотримання режиму, надання педагогічної чи психологічної допомоги, організація

корекційно-розвиткових занять із фахівцями, додаткові заняття щодо розвитку ключових рис та якостей). Загалом організація інклюзивного навчання та виховання в закладах дошкільної освіти базується на двох своєрідних підходах щодо улаштування та сприяння якості життєдіяльності дітей з особливими освітніми потребами (Рис. 1).

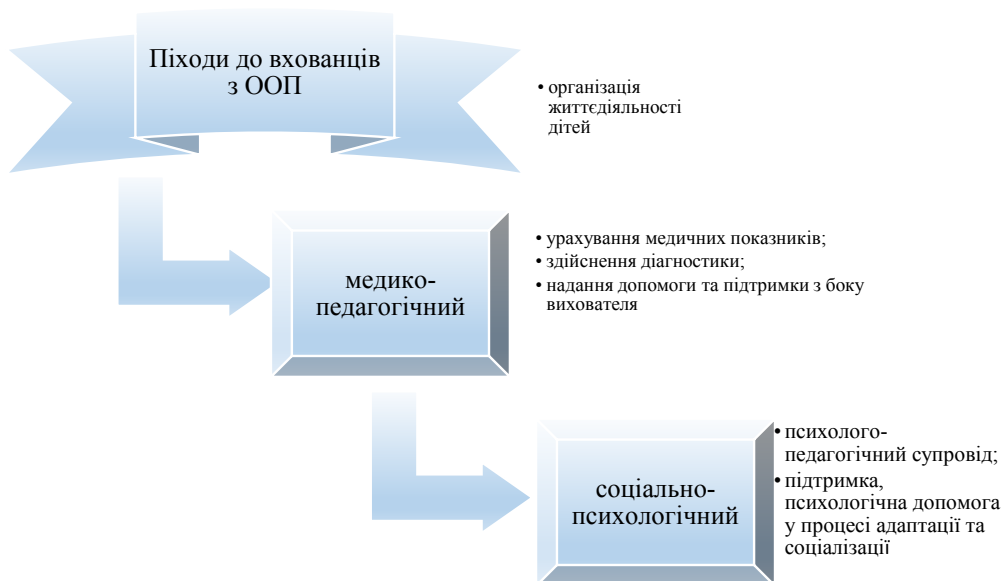

Рис. 1. Основні напрями роботи педагогів ЗДО з вихованцями з порушеннями розвитку

Базові програми для закладів дошкільної освіти передбачають здійснення інклюзивного навчання та виховання дітей із порушеннями розвитку з використанням низки методів та прийомів, форм та засобів, які безпосередньо впливають на підвищення ефективності даного процесу. В основу навчання та виховання, розвитку та корекції порушень дітей дошкільного віку покладено такі засадничі принципи, як:

- індивідуальний підхід, особистісно орієнтоване навчання вихованців з урахуванням їхніх навчальних можливостей, індивідуальних особливостей та задатків, інтересів;
- принцип самостійності й активності дитини;
- співпраця учасників навчально-виховного процесу та здійснення психолого-педагогічного супроводу вихованців командою фахівців;
- педагогіка партнерства;
- принцип динамічного розвитку освітньої моделі закладу дошкільної освіти;
- батьки – рівноправні учасники освітнього процесу тощо.

Досягнення високих результатів інклюзивного навчання та виховання дошкільників із різними нозологіями можливе за умов дотримання низки вимог, а саме:

- актуалізації мети та стрижневих завдань на даному етапі;
- створення безбар'єрного освітнього простору та толерантного середовища в закладі освіти;
- визначення змісту, структури, складових частин дошкільної інклюзивної освіти;
- створення практико-орієнтованої моделі дошкільної інклюзивної освіти [7].

Ці й інші аспекти актуалізують структурно-функціональну і суспільну спрямованість освітнього процесу ЗДО; виокремлення системно-комплексного, особистісно орієнтованого та компетентнісного підходів до навчання та виховання дітей дошкільного віку з порушеннями розвитку; реалізацію індивідуалізованого навчання тощо. Так, сьогодні розроблена чітка система роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в закладах дошкільної освіти, в основі якої лежать індивідуальний підхід до вихованців, урахування їхніх вікових та індивідуальних особливостей, вимог корекційних програм, особливостей організації освітньої роботи. Також закладами дошкільної освіти передбачено необхідні заходи щодо оздоровлення та корекційної роботи з дошкільниками; за можливості здійснено адаптацію та модифікацію до потреб здобувачів дошкільної освіти. Зокрема, освітній процес у закладах дошкільної освіти відбувається шляхом наближення його до можливостей вихованців із порушеннями розвитку, а саме: проведення навчальних занять з урахуванням індивідуальних можливостей; використання ігор та вправ (коригувальних вправ під час ранкової гімнастики); організації індивідуальної корекційної роботи упродовж дня; організації динамічних пауз, фізкультхвилинок; огляду медичним персоналом; укомплектування кімнат (підбір меблів відповідно до індивідуального стану здоров'я вихованців) тощо. Велике значення в контексті означеного відіграє і просвітницька робота з батьками вихованців, підвищення професійного рівня педагогів шляхом участі у спільних семінарах, конференціях, курсах, круглих столах з іншими фахівцями інклюзивної освіти.

Наше дослідження показало, що у процесі адаптації закладів дошкільної освіти до потреб дітей із різними нозологіями найбільш поширені:

- індивідуальне диференційоване дозоване навантаження під час занять (відповідно до порушення розвитку дитини);
- забезпечення постійного психолого-педагогічного супроводу вихованців;
- використання в роботі з дітьми низки арт-терапевтичних методів та методик (казкотерапія, музикотерапія, пісочна терапія, кольоротерапія тощо);
- збереження фізичного здоров'я дитини (рухливі оздоровчі ігри, психогімнастика, логоритміка, кінезіологічні та релаксаційні вправи, самомасаж, загартування);
- корекційна робота щодо вторинних порушень розвитку дитини.

Зрозуміло, що ефективність реалізації інклюзивного навчання в дошкільній галузі освіти залежить від бази знань, умінь та навичок, рівня педагогічної майстерності та професіоналізму педагогічного персоналу закладу. На особливу увагу заслуговує обізнаність вихователів із нормативно-правовою базою України щодо інклюзії та світовим досвідом інклюзивної освіти; розуміння особливостей та закономірностей розвитку дітей із різними нозологіями; володіння прийомами та методами індивідуалізованого, диференційованого, особистісно орієнтованого навчання та виховання дітей дошкільного віку з різними видами порушень розвитку. Чільне місце на даному етапі посідають такі складові частини професійної компетентності вихователя:

- умінь здійснювати моніторинг розвитку дитини з особливими освітніми потребами;
- умінь своєчасно виявляти порушення в розвитку вихованців;
- готовність до участі у здійсненні психолого-педагогічного супроводу дітей дошкільного віку з порушеннями розвитку (разом з командою фахівців);
- умінь організувати толерантне освітнє середовище у групі ЗДО;
- умінь співпрацювати в команді (фахівців ІРЦ, ЗДО, ЗСО); комунікативні, соціальні, педагогічні вміння та навички вихователя у процесі співпраці з іншими фахівцями, батьками дітей, вихованцями.

Організаторські та педагогічні здібності педагога, його вміння та навички реалізації поставлених завдань на практиці, сформована інклюзивна компетентність дозволяють організувати безперешкодне освітнє середовище, у якому успішно розвиватимуться всі без винятку вихованці.

Висновки. Отже, вищезначене дозволяє стверджувати, що на сучасному етапі інклюзивна освіта в закладах дошкільної освіти перебуває на етапі становлення. Нормативно-правова база сьогодні більше спрямована на реалізацію інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти, хоча спостерігаємо й позитивні зміни в дошкільній галузі. Ефективність та успішність розвитку дошкільної інклюзивної освіти залежать від низки чинників, стрижневим з-поміж яких є компетентність педагогів ЗДО, готовність закладу до прийняття даної категорії осіб, матеріальна та методична забезпеченість тощо.

На перспективу варто підвищувати професійну компетентність педагогів-практиків із питань інклюзивної освіти та здійснювати подальші наукові дослідження у сфері інклюзивного навчання та виховання для того, щоб створити належне підґрунтя практичної дії вихователів та їхніх асистентів щодо гармонійного розвитку особистості дошкільника.

Використана література:

1. Андрущенко О. Організація інклюзивної освіти в дошкільному навчальному закладі. *Дитина з особливими потребами*. 2016. № 2. С. 5–7.
2. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoi-osviti-v-ukrayini> (дата звернення: 12.12.2021)
3. Величко Д. Особлива дитина – особлива турбота. *Логопед*. 2020. № 2. С. 16–17.
4. Дичківська І. Інклюзивна освіта: шляхи впровадження. *Дошкільне виховання*. 2013. № 12. С. 3–6.
5. Матвеева Н. Інноваційні методи навчання молодших школярів з ООП. *Інновації в початковій освіті: проблеми, перспективи, відповіді на виклики сьогодення* : матеріали 3 Всеукраїнської науково-практичної конференції, 4–5.03.2020 р. Полтава, 2020. С. 38–41.
6. Про внесення змін до Положення про заклад дошкільної освіти : постанова Кабінету Міністрів від 27.01.2021 р. № 86. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 18.12.2021)
7. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145–VIII. *Голос України*. 2017. № № 178–179. С. 10–22.
8. Статистичні дані. Міністерство освіти і науки країни. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/inklyuzivne-navchannya/statistichni-dani> (дата звернення: 12.12.2021)

References:

1. Andrushchenko, O. O. (2016). Orhanizatsiia inklyuzivnoi osvity v doshkilnomu navchalnomu zakladi. *Dytyna z osoblyvymy potrebamy*. [Organization of inclusive education in preschool education. A child with special needs]. № 2. S. 5–7 [in Ukrainian].
2. Bazovyi komponent doshkilnoi osvity (nova redaktsiia) [Basic component of preschool education (new edition)]. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoi-osviti-v-ukrayini> [in Ukrainian] (data zvernennia: 18.12.2021).
3. Velychko D. V. (2020). Osoblyva dytna – osoblyva turbota. *Lohoped*. [A special child is a special concern. Speech therapist]. № 2. S. 16–17 [in Ukrainian].
4. Dychkivska I. (2013). Inklyuzivna osvita: shliakhy vprovadzhennia. *Doshkilne vykhovannia*. [Inclusive education: ways to implement. Preschool education]. № 12. S. 3–6 [in Ukrainian].

5. Matveieva N. O. (2020). Innovatsiini metody navchannia molodshykh shkolariv z OOP. Innovatsii v pochatkovii osviti: problemy, perspektyvy, vidpovidy na vyklyky sohodennia: materialy 3 Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii. [Innovative methods of teaching junior students with PLO. Innovations in primary education: problems, prospects, answers to the challenges of today : materials of the 3'rd All-Ukrainian scientific-practical conference], 4–5.03.2020. Poltava. S. 38–41 [in Ukrainian].
6. Pro vnesennia zmin do Polozhennia pro zaklad doshkilnoi osvity : postanova Kabinetu Ministriv vid 27.01.2021 r. № 86. [On Amendments to the Regulations on Preschool Education Institutions : Resolution of the Cabinet of Ministers of January 27, 2021. № 86]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-2015-%D0%BF#Text> [in Ukrainian] (data zvernennia: 12.12.2021).
7. Pro osvitu : Zakon Ukrainy vid 05.09.2017 r. № 2145–VIII (2017.) Holos Ukrainy [On education: Law of Ukraine of 05.09.2017 № 2145–VIII. Voice of Ukraine]. № 178–179. S. 10–22 [in Ukrainian].
8. Statystychni dani. Ministerstvo osvity i nauky krainy. [Statistics. Ministry of Education and Science of the country]. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/inklyuzivne-navchannya/statystichni-dani> [in Ukrainian] (data zvernennia: 12.12.2021).

Matveieva N. O., Matishak M. V. Development of preschool inclusive education in Ukraine: fundamental basements

The article emphasizes the need to develop inclusive education as a model of social order; the legal support of inclusive education in Ukraine is analyzed; emphasis is placed on scientific research. The content and directions of implementation of inclusive education in the preschool field are established, system-complex, personality-oriented and competence-based approaches to education and upbringing of preschool children with developmental disabilities are singled out; the main tasks at the present stage are highlighted. Attention is paid to priority areas, ideas of inclusive education; statistical data on the implementation of the state policy of Ukraine on the way to its development are revealed.

The functional and semantic characteristics of the professional activity of the educator of the preschool institution on the implementation of inclusive education and upbringing of preschoolers have been updated; its main directions; the requirements for the adaptation and modification of the educational process of preschool education institutions to the individual capabilities, needs, abilities of preschoolers with developmental disabilities are determined.

It is established that the organizational and pedagogical abilities of the teacher, his skills and abilities to implement the tasks in practice, the formed inclusive competence allow to organize a smooth educational environment in which all students will successfully develop without exception.

Emphasis is placed on the peculiarities of the development of preschool children, the specifics of the implementation of educational influence, the direction of pedagogical action. Attention is drawn to the need to improve the professional level of teachers-practitioners in the implementation of the tasks. The basic principles of inclusive education, forms of work with preschool children with different nosology are established; the most effective inclusive practices in preschool institutions are revealed.

Key words: pedagogical skills, professionalism, inclusive education, Basic component, standards, educational programs, regulatory support.

УДК 376-056.262:37.091.33

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.84.1.26>

Мельник В. І., Гребенюк Т. М.

КОРЕКЦІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ДЛЯ ДІТЕЙ ІЗ ПОРУШЕННЯМИ ЗОРУ

У статті проаналізовано наукові дослідження тифлопсихології та тифлопедагогіки, що стосуються питань корекційної спрямованості освітнього процесу у спеціальних закладах та закладах з інклюзивною формою навчання. Установлено фундаментальні дослідження щодо корекції та компенсації порушеного зору. Визначені принципи корекційної роботи (індивідуального та диференційованого підходів; єдності педагога і дитини; поєднання педагогічного та лікувального впливів). Звертається увага на те, що на сучасному етапі в тифлопедагогіці розробляються два основні напрями вирішення проблеми надання корекційної допомоги учням із порушеннями зору – корекційний вплив здійснюється безпосередньо у процесі навчання під час вивчення навчальних предметів інваріантної складової частини навчального плану та включення у практику роботи спеціальних та інклюзивних закладів освіти корекційних занять (варіативна складова частина типового навчального плану). Визначено основні завдання корекційної роботи на основних уроках (української мови та літературного читання, математики, природознавства); вказано на необхідність реалізації корекційних завдань (в основному корекція вторинних відхилень у формуванні особистості) її у процесі виховної роботи. Проаналізовано типові освітні програми початкової освіти та загальної середньої освіти II ступеня для дітей з особливими освітніми потребами, визначено в них корекційний складник. На основі аналізу науково-методичної літератури із проблеми дослідження зроблено висновки, що проблема надання корекційної допомоги учням із порушеннями зору досить широко представлена в наукових працях, але в основному всі вони стосувалися організації та проведення корекційної роботи з дітьми, які відвідують спеціальні заклади освіти для дітей із порушеннями зору, де є відповідні фахівці та матеріально-технічна база. Залишається поза увагою науковців питання щодо механізмів урегулювання та надання якісних корекційних послуг дітям із порушеннями зору, які не відвідують спеціальні заклади освіти. Подальше дослідження спрямоване на визначення організаційно-педагогічних умов надання корекційної допомоги учням із порушеннями зору в умовах інклюзивного навчання.

Ключові слова: учні з порушеннями зору, корекція, компенсація, корекційна спрямованість, принципи корекційної роботи, корекція сприймання, корекційні заняття, спеціальні школи, інклюзивне навчання.